

Asia: VN/22365/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaisten ammatillisen kuntoutuksen ja nuoren kuntoutusrahan ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa lasketaan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavaa ehdotetaan muutettavaksi.

Tehyn näkemys hallituksen esityksestä

Tehy ei kannata tehtyä esitystä.

Nuorten kuntoutusraha on aikanaan korotettu takuueläkkeen tasolle ja se on toiminut nuorille kannusteena osallistua kuntoutukseen ja sitoutua siihen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen sijaan. Nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärän jäädessä takuueläkkeen tason alle, motivoituminen kuntoutukseen heikkenee ja työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten lukumäärä voi kasvaa.

Huomioitavaa on, että varsinkin nuorten kohdalla kuntoutusraha maksetaan käytännössä aina vähimmäismäärän tasoisena.

Ehdotuksen toimeenpano heikentäisi merkittävästi ammatillisen kuntoutuksen asiakkaiden motivaatiota kuntoutukseen osallistumiseen. Ammatillisen kuntoutuksen ajalle on turvattava riittävä taloudellinen turva, sillä haasteet toimeentulossa kuormittavat ja aiheuttavat lisähaasteita. Ammatillisen kuntoutuksen asiakkailta on sairaus tai vamma, mikä aiheuttaa haasteita työelämässä

pärjäämisessä tai sinne pääsemisessä. Ammatillisella kuntoutuksella tavoitellaan työllistymistä, työkyvyn säilyttämistä tai parantamista sekä pidempää työuraa jatkuvasti muuttuvassa työelämässä.

Huomattavalla osalla ammatillisen kuntoutuksen asiakkaista työkyvyn heikkeneminen on johtanut pitkäaikaistyöttömyyteen ja sitä kautta heikentyneeseen toimeentuloon. Pitkäaikaistyöttömyys ja siitä aiheutuva ammatillisen itseluottamuksen lasku/menetykset ovat yksilötasolla merkittäviä työllistymismotivaatiota laskevia tekijöitä. Mikäli näiden asiakkaiden ammatillisen kuntoutuksen aikainen toimeentulo heikkenee entisestään, jäljellä olevalle motivaatiolle voi käydä samoin. Kannusteen poistaminen tulee vähentämään työllistymisen todennäköisyyttä.

Eryteisesti Kelan järjestämässä, kestoiltaan pitkissä ammatillisessa Taito-kuntoutuksessa ja työllistymistä edistävässä ammatillisessa kuntoutuksessa (TEAK), asiakkaan riittävän toimeentulon turvaaminen on erityisen tärkeää. Työelämästä pitkään poissaolteiden asiakkaiden Taito-kuntoutukseen kuuluva työharjoittelu tai Kelan työkokeilu ovat asiakkaille usein myös kuormittavia kokemuksia ja vaativat tavallista enemmän voimavaroja. Jotta asiakkaan voimavarat pystyttäisiin suuntaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ammatilliseen prosessiin, tulee toimeentulon olla turvattu. Etuudet tulee säilyttää taloudellisesti kannattavampana kuin työttömyysetuus, jotta asiakas sitoutuisi kuntoutumiseen.

Ammatillisen kuntoutuksen asiakkaat ovat lähtökohtaisesti heikommassa asemassa ja tarvitsevat niin taloudellisen kuin ammattilaisten tuen. Pahimmillaan voi käydä niin, että kuntoutuksen ammattilaiset joutuvat käyttämään työpanoksensa kuntoutujan taloudellisten haasteiden selvittämiseen kuntoutumisen tukemisen ja kuntoutuksen ohjauksen sijaan. Kuntoutuksen ammattilaisten pitää saada keskittyä koulutuksensa mukaisiin tehtäviin. Kuntoutuksen tulokset ja vaikuttavuus heikkenevät, jos asiakas ei pysty keskittymään ammatillisen kuntoutuksen prosessiin tai jättää sen kesken taloudellisten huolien takia.

Yhteiskunnallisesti työkyvyttömyys vähentää tuottavuutta ja lisää kustannuksia. Pitkällä aikavälillä ammatillinen kuntoutus tulee yhteiskunnalle edullisemmaksi kuin työkyvyttömyyseläkkeiden maksaminen. Hallituksen työllisyystavoitteiden mukaista olisi tukea ihmisten osallistumista kuntoutukseen ja edistää työllistymistä.

Tehy vastustaa NUOTTI-valmennuksen lopettamissuunnitelmia

Tehy on huolissaan hallitusohjelman kirjauksesta lopettaa Kelan järjestämä matalan kynnyksen NUOTTI-valmennus. Valmennus on suunnattu nuorille, joilla on olennaisesti heikentynyt toimintakyky, joka rajoittaa tulevaisuuden suunnittelua ja opiskelemaan tai työelämään pääsyä tai opintojen jatkamista. Valmennuksen avulla on pystytty tukemaan syrjäytymisuhan alla olevia nuoria. Palveluun ei ole edellytetty diagnoosia.

Hallitusohjelmaan tehty kirjaus heikentää tulevaisuudessa näiden nuorten kuntoutukseen pääsyä. Diagnoosin edellyttäminen viivästyttää palvelun saamista ja pudottaa nuoria pois palvelujen piiristä. Palvelujen painopistettä pitäisi sen sijaan kohdentaa varhaiseen vaiheeseen ja tukea tulisi saada mahdollisimman vaivattomasti ja nopeasti silloin, kun siihen ilmenee tarvetta.

Tehy edellyttää huolellisia vaikutusarviointeja

Hallitusohjelmassa esitetyt erilaiset etuuksien heikennykset koskevat kipeästi heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin ja monet heikennyksistä osuvat samoihin henkilöihin. Tämä johtaa siihen, että monet etuuksien leikkauksista kärsivät joutuvat tukeutumaan jatkossa esimerkiksi toimeentulotukeen. Tehy edellyttää laajaa etuuksien leikkausten yhteisvaikutusten arviointia lakiesitysten valmisteluvaiheessa.

Töytäri Outi
Tehy ry